

ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

1964

'Η Ποίηση και η Πεζογραφία

ΑΠΑΝΤΗΣΗ Σ' ΕΝΑ ΕΡΩΤΗΜΑ

Ένας παλιός συνεργάτης της εφίλολογικής μας Σελίδας, που δημοσίευσε κατά καιρούς εργασία του στη σελίδα, μάς έστειλε πρόσφατα γράμμα με μία εξομολόγηση.

Δοκίμασε, λέει, να γράφει διήγημα για τὰ γεγονότα που συντελούνται τριγύρω μας κι' άπέτυχε. «Θάγραφα, διηγείται, τουλάχιστον τέσσερις διαφορετικές εκδόσεις ενός θέματος, που είχα στο μυαλό μου, τήν κάθε φορά όμως ανακάλυπτα πώς τὸ διήγημα ήταν μία άπλη έκθεσούλα και τσοκίσα...».

«Τί λέτε να συμβαίνει; Ποιήματα για τὸ σύγχρονο έπος του λαού μας παρουσιάστηκαν άρκετά και καλά μάλιστα. Διηγήματα όμως δέν έπεσαν στην αντίληψή μου. Τι να φταίει άραγε;».

Ουσίως δὸ ερώτημα σας, κύριε Π. Θέτει ένα αισθητικό πρόβλημα που συχνά άπασχολεί τούς νεαρούς πεζογράφους και ποιητές.

Είναι γεγονός, δτι η ποίηση προπορεύεται κατά κανόνα τής πεζογραφίας χρονικά, και τούτο γιατί η ποίηση από τή φύση της συλλαμβάνει πιδ άμεσα στιγμές τής ζωής, για να μιλήσουμε παραστατικά, ενώ η πεζογραφία φιλοδοξεί να δώσει τὰ γεγονότα στην έκτασή τους.

Στήν ποίηση κεντρικός ήρωας είναι ὁ καλλιτέχνης, που ανάλογα με τὰ συντελούμενα γεγονότα, τή μία φλογίζεται από ένθουσιασμό γιὰ τὰ γεγονότα, και τὰ ήρωικά, τή άλλη σπαράζει η καρδιά του από πόνο για τὸ αίμα που χύνεται, τήν τρίτη πάλιν ήρεμίζει η ψυχή, κι' η σκέψη κυλά με νοσταλγία πάνω από τήν όμορφιά τού τοπίου. Ό,τι και να δώσει ὁ ποιητής είναι πάντα τόν εαυτό του που δίνει. Τόν ποιητή μπορεί να τόν συγκινήσει η μία στιγμή, η ακόμα και μία πλευρά τής στιγμής, που έτυχε να ζυγνήσει μέσα του εικόνες, αισθήματα, που σαν άφεθόν έλεύθερα ν' αναδύσων, άναπλάθων ένα κόσμο όπασμ τὰ πάντα υποβάλλουν τὸ αίσθημα η τὰ αίσθήματα, που θέλει ὁ ποιητής.

Έτσι γεννιούνται τὰ ποιήματα με τὸ πάθος τών ημερών μας, τὸ πάθος, που ναι διάχυτο μέσα στη ζωή μας, στις λεπτομέρειες της.

Η περίπτωση τής πεζογραφίας

ας είναι διαφορετική. Ὁ πεζογράφος δέν ψάχνει να δρεί τις στιγμές, τις στιγμές τής εξάρσης, τής θυσίας, τις στιγμές, που δρίσκεται πάνω στο μεταίχιμιο τών γεγονότων και που από μοναχές τους συγκλονίζουν. Ὁ πεζογράφος είναι υποχρεωμένος, λόγω τής φύσης τής πεζογραφίας, να μελετά τή ζωή στην πολυπλοκότητα της, να έμβασθνει

Π. ΠΑΙΟΝΙΔΗ

στους χαρακτήρες τών ανθρώπων, στις σχέσεις τους, στις κοινωνικές εκείνες συνθήκες, που καθορίζουν τήν πορεία τών γεγονότων. Ὁ πεζογράφος δίνει, φυσικά, και τόν εαυτό του, τὸ πιστεύω του για τή ζωή μέσα στο έργο του — τὸ μυθιστόρημα, τή νουβέλλα, τὸ διήγημα — ταυτόχρονα, όμως, είναι υποχρεωμένος να δώσει και τήν αντικειμενική πορεία τών πραγμάτων. Ὁ πεζογράφος, όσο και να βάσει τήν προσωπική του σφραγίδα πάνω στο έργο του, ταυτόχρονα τὸ διατηρεί και σε μία απόσταση από τὸ άτομό του, από τής πλευρᾶς τού δτι η δεύτερη εκείνη ζωή, ὁ μύθος που πλάθει, κινείται με βάση αντικειμενικούς νόμους.

Γι' αυτόν ακριβώς τόν λόγο, ὁ πεζογράφος από τή φύση τού έργου του είναι υποχρεωμένος να παρακολουθεί τή ζωή μέσα σε μεγαλύτερο χρονικό διάστημα για να μπορέσει να συγκεντρώσει τή λογική και τή σοφία τών φαινομένων της.

Γιὰ να γραφεί ένα διήγημα, λ.χ., με θέμα τὸ δράμα, μα και τήν περηφάνεια μίας οικογένειας, πούχασε τόν δικό της στη μάχη τού Πενταδακτύλου, δέν είναι άρκετὸ να δοθεί τὸ ιστορικό τής υπόθεσης. Χρειάζεται η δημιουργία ατμόσφαιρας, τύπων, σκέψεων, πράξεων που να περικλείουν μέσα τους τὸ στοιχείο τού χαρακτηριστικού, τού τυπικού. Γιὰ να γίνει όμως αυτό θα πρέπει όλα νάχουν γίνει δίωμα, νάχουν ζυμωθεί μέσα στον καλλιτέχνη.

Φυσικά, να μην κληρωθεί πὸς αντιδιαστέλλουμε τήν ποίηση από τήν πεζογραφία, να μη νομιστεί πὸς υποβάλλαμε δτι τών ποιητῶν η δουλιὰ είναι πολύ πιδ

εβδομή! Ἄλλοίμονο! Κι' ὁ ποιητής οφείλει να μελετά τή ζωή, και εκείνος πρέπει να μελετά τούς ανθρώπους. Ἐκείνο που διευκρινίζουμε είναι δτι η δουλιὰ τού πεζογράφου απαιτεί ίσως περισσότερο γεγονότα και παρατηρήσεις και κατά συνέπεια περισσότερο χρόνο για να εκκολληθεί. Χωρίς κι' αυτό, όπως κι' όλα τὰ άλλα, να είναι κανόνες, γιατί υπάρχουν ποιητές, που τὸ έργο τους χρειάζεται χρόνια για να συμπληρωθεί.

Αυτά, αγαπητέ κ. Π., και τούτο για να σας διαλύσουμε ίσως ένα φόβο πὸς μειονεκτείτε έναντι τών ποιητῶν.

Πάντως μην πάρετε σαν δεδομένο πὸς τὸ διήγημα άργει ναρθεί. Όλα είναι σχετικά και ποτές δέν θα πρέπει να πείτε: «Αναβάλλω για αύριο» γιατί τότε μπορεί να διώξετε και τὸ πουλί τής Τέχνης από κοντά σας.

Περιμένουμε, λοιπόν, και τή δική σας μαρτυρία για τή σημερινή Κύπρο μας, που με τόση λαχτάρη σημαδεύει τὸν ήλιο.

Π. ΠΑΙΟΝΙΔΗΣ

Γράμμα από

ΟΙ

ΒΑΡΣΟ
Στὴ δι
χρόνων ἔ
ἀπὸ ἔξ
συνθέτες,
ρὸ ακόμα
τῆς Βαρσ
τοῦ Κατο
Πολύ ο
ρακτηριστ
μουσικῆς
να κάποια
Πολλοί α
δύκιμους
ρελθὸν κ
κῆς μορφ
μερα ἀπὶ
σχαλὸν
τὰ πρωτ
θητές τ
ται οί
τα πού
ἐξ...